

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre prevenció de drogodependències a Catalunya

Número 21 - 2007

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza alguns aspectes de les campanyes de prevenció del consum de tabac que s'orienten a posar de manifest les pràctiques interessades de la indústria del tabac.

Materials

3

El Prat sense fum - per treballar al voltant del tabac a l'ESO (guia didàctica).

Guia d'informació per a consumidors/es (o no) - per informar els joves que es mouen en espais d'oci nocturn (llibret).

Informació sobre drogues i pautes educatives per prevenir el seu consum en els fills - per complementar el treball directe amb pares i mares (llibret).

En pràctica

4

Secció doble en aquest número, que ofereix una sèrie d'orientacions pràctiques per a la planificació, la selecció i l'aplicació de programes preventius, derivades de la recerca científica.

Finestra oberta

5

Presentació de les característiques d'una nova exposició itinerant sobre drogues de la Diputació de Barcelona, adreçada principalment al treball amb alumnes d'educació secundària.

Navegant

5

Descripció dels serveis que ofereix un portal de l'Associació Europea de Biblioteques i Serveis d'Informació sobre Alcohol i altres Drogues (Elisad), destinat a facilitar l'accés a llocs web europeus amb informació de qualitat.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Descripció i comentaris a propòsit de l'edició, per part de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, d'un DVD que documenta la segona aplicació del programa de prevenció comunitària "Fem Pinya!" en aquell municipi del Baix Llobregat.

prevenim dro és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Encetem aquest nou butlletí comentant un estudi publicat recentment que analitza alguns aspectes de les campanyes de prevenció del tabaquisme que es basen en fer paleses les pràctiques enganyoses i interessades de les empreses tabaqueres, i que sembla ser una estratègia que cal considerar. La secció *En pràctica* és en aquest número més extensa de l'habitual, i aporta una sèrie de conclusions pràctiques per tenir en compte en el disseny d'actuacions preventives, extretes de l'anàlisi de múltiples estudis científics de caire longitudinal i de l'anàlisi dels elements comuns dels programes de prevenció eficaços. A la *Finestra oberta* es presenta una nova exposició de la Diputació de Barcelona, adreçada principalment als estudiants de secundària. La secció *Navegant* comenta els serveis d'un portal de l'Associació Europea de Biblioteques i Serveis d'Informació sobre Alcohol i altres Drogues, creat per facilitar l'accés a llocs web amb informació de qualitat sobre drogues, joc patològic i altres temes relacionats. Tot això es completa amb les seccions habituals de *Materials*, *Amb poques paraules* i *El calaix*.

Cop d'ull a la recerca

Cal promoure actituds contra la indústria del tabac?

Als Estats Units, les campanyes de prevenció del tabaquisme adreçades als adolescents se centren cada cop més en posar de manifest les pràctiques enganyoses i interessades de la indústria tabaquera. A casa nostra no s'ha fet cap campanya d'aquesta mena a gran escala, tot i que s'ha utilitzat algun cop aquesta estratègia en activitats preventives d'àmbit local.

Fins ara se sabia que fer paleses les pràctiques enganyoses de les tabaqueres podia tenir efectes preventius sobre els adolescents, mitjançant la generació d'actituds contràries a la indústria del tabac. Tanmateix, es desconeixia si aquesta estratègia era eficaç entre els adolescents en major risc de fumar. Uns investigadors (Thrasher et al., 2006) han estudiat això, partint de les teories de la vinculació social i de la cerca de sensacions per definir el nivell de risc per fumar. En efecte, la teoria de la vinculació social postula que els adolescents amb vincles més febles amb les instàncies socialitzadores primàries tenen més risc d'implicar-se en conductes no normatives. Alhora, els adolescents amb una forta tendència per cercar sensacions tenen més probabilitats de fumar, consumir altres drogues i presentar altres

conductes de risc. Aquest estudi va analitzar el paper de la vinculació social i la cerca de sensacions sobre: la reacció dels adolescents davant dels missatges contraris a la indústria del tabac; les actituds envers aquesta indústria; i la relació entre aquestes actituds i la conducta de fumar.

La promoció d'actituds negatives envers la indústria del tabac (...) sembla tenir efectes preventius sobre els adolescents, inclosos els que estan en situació de més risc.

L'estudi, de caràcter transversal, es va fer sobre una mostra de 10.035 adolescents de 12 a 17 anys representativa de la població americana, que van respondre un qüestionari telefònic que incloïa escales per mesurar la vinculació social, la cerca de sensacions, les actituds contràries a la indústria del tabac, la reacció enfront de missatges de campanyes anti-indústria del tabac, l'experiència amb el tabac i la susceptibilitat per fumar (expectatives). En síntesi, els seus resultats confirmen

l'existència d'una relació inversa entre la vinculació social i la conducta de fumar, i d'una relació positiva entre la tendència per cercar sensacions i les intencions i la conducta de fumar. Alhora, confirmen que els adolescents més indiferents envers la indústria del tabac tenen més probabilitats de fumar o d'estar disposats a fer-ho en el futur.

En conjunt, aquest treball recolza la promoció d'actituds negatives envers la indústria del tabac, atès que aquesta estratègia sembla tenir efectes preventius sobre els adolescents, inclosos els que estan en situació de més risc. Això, és important, atès que els adolescents en més risc són més resistent o indiferents als missatges tradicionals centrats en les conseqüències nocives del tabac o les influències socials. Segons això, no és necessari que les campanyes sobre el tabac informin dels seus efectes nocius per a la salut, atès que sovint els adolescents ja coneixen aquests riscos, dels quals cal responsabilitzar la indústria tabaquera. Ara bé, referir-se només a les pràctiques enganyoses de les tabaqueres, sense fer esment a la salut, pot fer difícil distingir el seu modus operandi del d'altres empreses que adrecen bens i serveis als adolescents.

El Prat sense fum

Guia didàctica que complementa l'exposició "Municipi sense fum", elaborada per l'Ajuntament del Prat de Llobregat amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona (veieu el número 19 de Prevenim.DRO). Els objectius d'aquest material són, d'una banda, facilitar el seguiment de l'exposició per part dels visitats, i d'altra banda, orientar al professorat i altres professionals en la realització d'activitats posteriors amb els adolescents per aprofundir en els seus continguts. La guia, de 36 pàgines, s'estructura en dues parts. La primera, de caràcter informatiu, inclou elements per ajudar a entendre els continguts dels diferents plafons, tot ampliant algunes de les informacions més rellevants. La segona part proposa 4 activitats per treballar amb els alumnes al llarg del curs. Aquestes activitats tenen a veure amb: la revisió dels principals elements informatius inclosos en els plafons de l'exposició; l'anàlisi dels factors d'inici i manteniment de l'ús del tabac; els factors relacionats amb la pressió social i l'assertivitat en l'inici del consum de tabac; i les mesures per protegir els no fumadors de l'aire contaminat per fum de tabac.

Més informació:

Ajuntament del Prat de Llobregat.
Salut Pública i Consum. Tel.: 933 790 050

Guia d'informació per a consumidors/es (o no)

Llibret d'informació sobre drogues adreçat als joves que es mouen en espais d'oci nocturn (discoteques, bars musicals, concerts, festivals, etc.), que forma part dels materials del programa "Som.nit", gestionat per Creu Roja Joventut amb el suport de la Generalitat de Catalunya.

Editat en forma de guia de 24 pàgines de 15,5 x 13,5 cm, amb una imatge gràfica acurada i sofisticada, els seus continguts inclouen: una nota introductòria i de presentació del programa "Som.nit" en que s'emmarca, un apartat d'informació genèrica sobre les drogues, i deu apartats més dedicats cadascun a una droga: alcohol, bolets al·lucinògens, cànnabis, cocaïna, èxtasi, GHB, ketamina, LSD, speed i tabac. Aquesta informació sobre les diferents drogues es presenta en tots els casos estructurada en quatre blocs: el primer, sobre els riscos associats al consum d'aquella droga; el segon, sobre precaucions que convé adoptar en cas de consumir-la; el tercer, de recomanacions per després de consumir-la; i el quart, sobre les conseqüències del seu consum intensiu o reiterat.

Més informació: Creu Roja Joventut. Tel.: 933 006 565

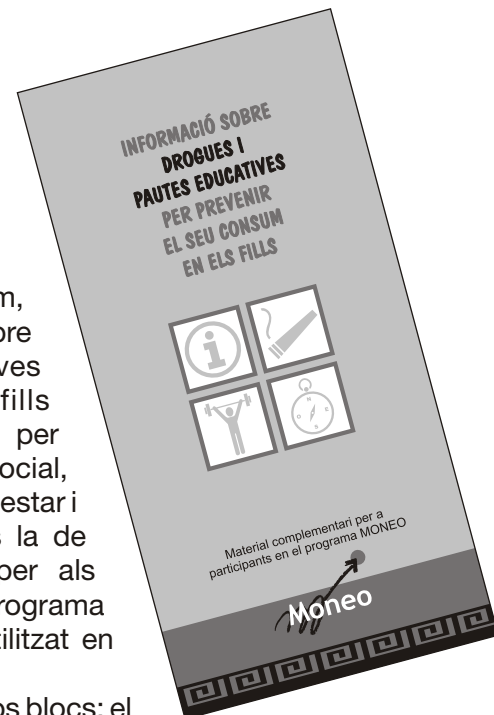

Informació sobre drogues i pautes educatives per prevenir el seu consum en els fills

Llibret de 20 pàgines, de 10 x 20 cm, imprès a dos colors, d'informació sobre drogues i sobre pautes educatives adreçat als pares que tenen fills adolescents o més petits. Elaborat per PDS, Promoció i Desenvolupament Social, amb el suport del Departament de Benestar i Família, la seva finalitat principal és la de servir de material complementari per als participants en grups d'aplicació del programa "Moneo", tot i que també pot ser utilitzat en altres accions preventives.

Els seus continguts es presenten en dos blocs: el primer d'informació sobre les drogues, i el segon sobre pautes educatives per prevenir el seu consum en els fills. Alhora, el primer bloc inclou tres apartats: un de conceptes generals; un d'informació bàsica sobre tabac, alcohol, cànnabis, cocaïna i drogues de síntesi; i un sobre factors de risc i protecció per al consum de drogues. Pel que fa al bloc de pautes educatives, tracta sobre: les funcions educatives de la família, la comunicació, la necessitat de fixar normes de conducta als fills, la supervisió de la seva conducta, orientacions per afavorir una bona relació entre els pares i els fills, i la importància d'establir normes familiars sobre l'ús de drogues.

Més informació: PDS, Promoció i Desenvolupament Social. Tel.: 934 307 170

Lliçons de les investigacions sobre prevenció

La realització, des de fa una vintena d'anys, principalment als Estats Units, de múltiples estudis a llarg termini (longitudinals) sobre l'origen de les conductes d'abús de drogues, i l'anàlisi dels elements comuns dels programes de prevenció eficaços, permet treure conclusions per orientar la planificació, selecció i aplicació de programes preventius a nivell comunitari. En aquesta secció d'aquest i del proper butlletí comentarem breument algunes d'aquestes conclusions:

- Els programes de prevenció s'han d'adreçar a potenciar els factors de protecció per a l'abús de drogues i reduir els factors de risc. El risc que una persona arribi a tenir problemes de drogues té a veure amb el nombre de factors de risc als quals està exposada i l'equilibri que presenta entre els factors de risc i protecció. L'impacte d'aquests factors varia amb l'edat; així, els factors de l'àmbit familiar poden tenir un major impacte durant la infància, mentre que tenir companys que prenen drogues pot ser més important a l'adolescència.
- Cal intervenir quan abans millor sobre els factors de risc. Això, ajuda a allunyar els nens dels problemes, els encamina cap a conductes positives, i ofereix millors resultats que esperar a intervenir més tard, quan s'hagin afegit altres problemes.
- Cal contemplar totes les formes d'abús de drogues, i totes les drogues: legals i il·legals.
- Els programes comunitaris s'han de centrar en els problemes de drogues presents al territori, intentant enfortir els factors de protecció i incidir sobre els factors de risc modificables.
- Els programes de prevenció han de tenir en compte els riscos específics de les poblacions a les que s'adrecen i que tenen a veure amb característiques com ara, l'edat, el sexe o la cultura.
- Els programes de prevenció familiar s'han d'adreçar a: enfortir els vincles entre pares i fills, entrenar i millorar les habilitats educatives dels pares, informar sobre les drogues, i propiciar que les famílies defineixin una "política" pròpia sobre l'ús de les drogues.
- A l'escola primària, la prevenció ha d'afavorir el rendiment i potenciar el desenvolupament social i emocional (autocontrol, consciència emocional, comunicació, habilitats socials), per tal de limitar factors de risc com ara les conductes antisocials i el fracàs escolar.
- A l'educació secundària, cal millorar la competència social i acadèmica dels alumnes: hàbits d'estudi, habilitats socials i de comunicació, autoeficàcia, assertivitat, tècniques per fer front a les pressions per consumir drogues, reforç de les actituds contràries a l'ús de drogues, etc.
- Convé intervenir en moments d'evolució psicosocial. L'aplicació de programes preventius obté millors resultats en aquests moments, com ara el pas de l'escola primària a secundària.
- Combinar l'aplicació de dos o més programes eficaços, en diferents àmbits (com ara l'escolar i el familiar) resulta, en general, més efectiu que l'aplicació aïllada d'un únic programa.
- Sovint cal adaptar els programes a les necessitats del territori on s'apliquen. Però, en fer-ho, cal mantenir invariables els elements bàsics del programa original basat en la investigació; és a dir: l'estructura (com està organitzat), el contingut (la informació, les habilitats i les estratègies) i les instruccions d'aplicació i avaluació. En cas contrari, s'aplicarà, no una adaptació, sinó un altre programa, i serà molt agosarat esperar que produeixi els mateixos efectes que l'original.
- En prevenció s'ha de planificar a llarg termini, i incorporar accions de reforç. Així, s'ha vist que els efectes positius de l'aplicació de programes a l'inici de l'educació secundària disminueixen amb el temps si no s'afegeixen accions de seguiment o de reforç més endavant.
- Fomentar la conducta positiva dels alumnes, el rendiment escolar, la motivació acadèmica i els sentiments de vinculació amb l'escola és, preventivament, molt eficaç. Facilitar suport i entrenament al professorat per gestionar l'aula en general, i els alumnes difícils en particular, és una manera de propiciar l'assoliment d'aquests objectius.
- En general, incloure tècniques i mètodes interactius (com ara discussions entre companys o representacions de situacions familiars) millora l'eficàcia dels programes preventius.

Finalment, diferents estudis mostren que els programes de prevenció científicament fonamentats són rendibles (cost-eficients) des del punt de vista econòmic. En aquest sentit, s'ha dit, basant-se en diferents estudis, que "per cada dòlar invertit en prevenció es pot obtenir un estalvi de deu dòlars en despeses d'atenció a problemes d'abús de drogues".

I tu, de què vas?

I tu, de què vas? és una exposició de la Diputació de Barcelona adreçada als joves d'edats compreses entre 12 i 16 anys. Partint de la consideració de l'adolescència com una etapa crítica del desenvolupament en la qual la persona està en una situació transitòria de major vulnerabilitat en relació al consum de drogues, aquesta exposició pretén incidir en aquesta franja d'edat amb l'objectiu d'evitar o retardar l'inici del consum de substàncies addictives, treballant d'una manera interactiva al voltant dels factors de protecció, entesos com als recursos personals i socials que neutralitzen o limiten l'impacte dels elements que faciliten el consum.

A nivell físic, *I tu, de què vas?* consisteix en una carpa inflable en forma d'igllú, de 10 metres d'alçada i una superfície de 272 metres quadrats, i la seva instal·lació es duu a terme de manera itinerant, per períodes d'aproximadament tres setmanes, en espais públics dels municipis interessats. L'exposició consta de dues parts diferenciades: a) un circuit circular estructurat en cinc àmbits temàtics (informació, creences, actituds, influències socials, i presa de decisions), i b) un espai de treball en grup situat a la part central on, en finalitzar el recorregut pels diferents àmbits, es realitza una activitat de reflexió sobre els continguts de l'exposició.

La instal·lació de l'exposició s'acompanya de l'oferiment de visites guiades per a grups classe de primer a quart d'ESO. En elles, dos monitors entrenats per a aquesta activitat acompanyen als alumnes durant la visita a l'exposició, explicant-los els seus elements i continguts i dinamitzant un procés de diàleg i reflexió al voltant dels seus cinc àmbits temàtics. Aquesta activitat té una durada aproximada de 90 minuts, i un cop realitzada es facilita al professor que acompanya al grup una "Guia Educativa" amb propostes d'activitats per treballar posteriorment a l'aula i complementar el treball realitzat durant la visita. Els continguts d'aquesta exposició estan basats en els del programa *¡Órdago!* de la Fundació EDEX, mentre que l'associació PDS ha col·laborat en la definició de la "Guia Educativa" i del guió tècnic de la visita guiada.

Fins ara, *I tu, de què vas?* ha estat a quatre municipis (Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Boi de Llobregat i Centelles), on l'han visitat prop de 2.500 estudiants, més del 70% dels quals li han atorgat una valoració global entre 7 i 10 punts en una escala de 0 a 10 (on aquesta última puntuació indica la valoració més favorable).

Més informació: SPOTT. Unitat d'assessorament i prevenció. Tel: 934 028 880

Navegant

Portal Europeu Elisad

Elisad és l'Associació Europea de Biblioteques i Serveis d'Informació sobre Alcohol i altres Drogues, una entitat sense ànim de lucre que manté una xarxa d'institucions i persones a diferents països europeus amb l'objectiu de facilitar l'intercanvi d'idees i experiències entre les professionals que treballen en la informació sobre les drogues. Un dels seus projectes, subvencionat per la Comissió Europea, és el *Portal Europeu Elisad*, que consisteix en la creació i manteniment d'un catàleg *online* de llocs web sobre drogues dels diferents països europeus.

En un context en el qual la informació sobre les drogues a Internet és molt extensa, però la seva qualitat molt variable, aquest portal vol ajudar als professionals i la població en general a trobar fonts d'informació vàlides. El *Portal Europeu Elisad* facilita l'accés a llocs web sobre drogues, joc patològic i altres temes relacionats, en 17 idiomes. Els recursos inclosos són avaluats i seleccionats per un equip d'experts de prop d'una trentena d'institucions de tota Europa. Aquest servei permet fer cerques lliures o avançades (a partir de diferents categories temàtiques i de context) i obtenir descripcions de continguts i altres informacions relacionades.

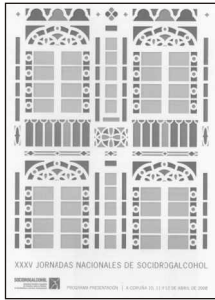
Aquest portal és un recurs útil per: a) accedir a informació sobre prevenció, educació, tractament, polítiques, etc.; b) identificar recursos del propi país; c) localitzar institucions d'altres països; i d) ampliar la informació a nivell europeu sobre un tema concret.

Adreça del web: <http://www.addictionsinfo.eu>

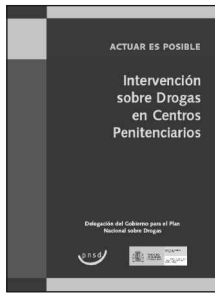

Amb poques paraules

Cita a La Corunya. Del 10 al 12 d'abril de 2008 se celebraran a la ciutat gallega de La Corunya les **XXXV Jornadas Nacionales de Sociodrogalcohol (Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y las otras Toxicomanías)**. A més, el 9 d'abril hi haurà un Taller "precongrés" per a professionals en formació. Més informació a: <http://www.sociodrogalcohol.org>

Enquesta Escolar sobre Drogues 2006. Per primer cop des de 1994, l'Enquesta Escolar sobre Drogues 2006 (realitzada sobre 26.000 alumnes d'ensenyament secundari de 14 a 18 anys de tot l'Estat) mostra un descens en els consums de drogues, tant legals com il·legals. Hi podreu trobar un resum dels seus resultats a: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/observa/estudios/home.htm>

Guia per intervenir a les presons. Per tal de contribuir a l'atenció integral de la població penitenciària amb problemes de drogues, el *Plan Nacional sobre Drogas* ha editat recentment el manual *Intervención sobre Drogas en Centros Penitenciarios*. És una publicació electrònica (en CD-ROM) que forma part de la col·lecció "Actuar es posible", i que es pot baixar en pdf de: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/IntervCCPP.pdf>

Humor gràfic i salut. La Facultat de Medicina de la Universitat de Lleida, amb la col·laboració de l'Hospital Santa Maria i de l'Associació Cultural Humoràlia, ha organitzat la tercera edició del concurs internacional d'humor gràfic "Humor i salut". Enguany, al concurs de dibuixos d'humor sobre medicina general, s'ha afegit un premi "temàtic" dedicat al tabac, guanyat pels xilens Alex i Pepe Pelayo i del qual ha obtingut el segon premi el català Eduard Bosch. Més informació a: <http://www.humorisalutlleida.cat>

El calaix

Fent pinya a Sant Boi 2007. Aquest és el títol d'un DVD editat per l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat que documenta la segona aplicació en aquell municipi del programa de prevenció comunitària de les drogodependències "Fem Pinya!", al llarg del primer semestre d'enguany. L'aplicació d'aquest programa ha constituït una aproximació al treball comunitari des del l'àmbit local, i s'ha dut a terme en el marc del Programa de Millora Integral del barri de Casablanca d'aquella localitat, i amb el suport del Pla de Civisme de l'esmentat Ajuntament. El DVD recull a manera de memòria audiovisual les opinions i percepcions dels diversos professionals que han participat en aquesta aplicació del programa "Fem Pinya!". Agents comunitaris de l'àmbit educatiu, social i sanitari conformen una "pinya multidisciplinària" que protagonitza aquest audiovisual: la Biblioteca Jordi Rubió i Balaguer, el Centre de Recursos i Documentació per a la Solidaritat, la Unió Esportiva Santboiana, les ABS dels barris de Vinyets i de Camps Blancs, la companyia de Teatre Carpe Diem, el Patronat d'Esports i el Departament de Serveis Socials de l'Ajuntament.

Més informació: Ajuntament de Sant Boi. Tel: 936 351 200 - A/e: programadrogues@santboi.cat

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Antoni Duran i Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Dipòsit legal: B.44.871 2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>